

1. Зайцев Г.Н. Математика в экспериментальной ботанике. — М.: Наука, 1990. — 296 с.
2. Лещенюк А.В. Интродукция представителей рода *Canna* L. в степном Приднпровье и перспективы их использования в ландшафтных композициях // Бюл. Гл. Никит. ботан. сада. — 1999. — № 81. — С. 71—77.

Надійшла 27.03.2000

БИОМОРФОМЕТРИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА
ГЕНЕРАТИВНИХ ПАГОНІВ ДЕЯКИХ ВИДІВ
І СОРТІВ РОДУ *CANNA* L., ІНТРОДУКОВАНИХ
В КРИВОРІЗЬКОМУ БОТАНІЧНОМУ САДУ
НАН УКРАЇНИ

О.В. Лещенюк

Криворізький ботанічний сад
НАН України, Україна, Кривий Ріг

Наведено біоморфометричну характеристику генеративних пагонів *Canna indica* L., *C. humilis* L., сортів *C. × generalis* Bailej: *Rosenkranzen*, *Charlotta*, *Laise von Ratibor*, *America*, *Vostok-2* і *Luis Cayeux*. Вивчені висота

генеративних пагонів, кількість листків та їх розміри у культиварів, інтродукованих в Криворізькому ботанічному саду НАН України.

BIOMORPHOMETRICAL
PERFORMANCE OF GENERATIVE RUNAWAYS
OF SOME SPECIES AND VARIETES OF THE
GENUS *CANNA* L., INTRODUCED IN KRYVYI RIH
BOTANICAL GARDENS OF NAS OF UKRAINE

O.V. Leshchenyuk

Kryvyi Rih Botanical Gardens
National Academy of Science of Ukraine,
Ukraine, Kryvyi Rih

Biomorphometrical indexes of generative runaways of *Canna indica* L., *C. humilis* L., *C. × generalis* Bailej: *Rosenkranzen*, *Charlotta*, *Laise von Ratibor*, *America*, *Vostok-2* and *Luis Cayeux* have been investigated. Height of generative runaway, amount of leaves and their sizes, introduced in the Kryvyi Rih Botanical gardens of the NAS of Ukraine have been investigated.

УДК 635.96:582.671; 634.956.58:627.8; 004.14

ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ВИДІВ РОДУ *NYMPHAEAE* L. У ШТУЧНИХ ВОДОЙМАХ

Т.П. МАЗУР

Ботанічний сад ім. акад. О.В. Фоміна Київського
національного університету імені Тараса Шевченка
Україна, 01032 Київ, вул. Комінтерну, 1

Надано рекомендації щодо облаштування штучних водойм у відкритому ґрунті помірного поясу України, їх утримання. Представлено характеристику перспективних зимостійких культиварів та видів і різновидів тропічного латаття, які можливо вирощувати влітку.

Водойми як елемент садово-паркової архітектури відомі з давніх давен. У сучасному дизайні такі резервуари для утримання водяних і прибережно-водяних рослин використовуються мало. Це пов'язано із відсутністю практичного досвіду з утримання зазначених рослин, достатньої кількості посадкового матеріалу та рекомендацій щодо питань їх вирощування.

© Т.П. МАЗУР, 2000

Штучні водойми для вирощування латаття у відкритому ґрунті на півночі України можуть бути прямокутними, округлими або невизначеної форми. Роблять їх здебільшого з бетону, рідше купують готові, пресовані з органічних пластмас, або вистеляють копанку поліетиленовою плівкою. На присадибних ділянках для цієї мети можна використовувати бочки, ванни, колодязні бетонні кільця і т. ін. [1]. Дно у всіх штучних водоймах повинно бути рівним. У бетонованих — мати

невеликий ухил у бік, де установлена водо-відвідна труба, яка повинна мати два рівні: нижчий — для спуску води з басейну, вищий — для відводу її надлишку, які виводять у зрошувальну систему чи каналу, розміщену нижче дна басейну. Постачальну трубу з'єднують з водогоном чи водопостачальною установкою на ділянці. Вода має бути слабопроточною [4]. Колодязна або вода із свердловин для штучних водойм не використовується, бо має підвищений вміст мінеральних речовин. Влітку, у жарку погоду, вода нагрівається і в ній швидко розвиваються водорості. Через це її потрібно частіше міняти (бажано щотижня або 1 раз на 2 тижні). З метою тривалішого збереження чистої води у штучній водоймі використовують мангановоокислий калій (3 г на 1 м³ води), який стримує появу водоростей [1].

Для вирощування зимостійких культиварів латаття штучна бетонована водойма повинна мати заглибину або відсіку з землею, куди висаджується латаття. Якщо технічно вимогою басейну є спуск води взимку, то заглибину чи відсіку з лататтям у жовтні прикривають сіном, соломною або листям. У квітні розкривають, присипають шаром (3 см) річкового піску і піднімають рівень води до необхідної норми. У водоймах, де латаття вирощується в ящиках або горщиках, у жовтні ці посудини з рослинами слід обов'язково виймати та переносити в приміщення або погріб, де латаття зберігають взимку при температурі +13...+15 °С, з поливом 1 раз на тиждень. У квітні в посудини досипають землю та річковий пісок і виставляють їх у водойми. Тропічні латаття у водойму переносять у травні.

Окрасою кожної водойми є квітки водяних лілій з плаваючими листками. Ці багаторічні водяні рослини належать до родини лататтеві — *Nymphaeaceae* Salisb. У природних водоймах України поширено 2 види, 6 різновидів та 6 форм роду латаття — *Nymphaea* L. [2].

Досить декоративними є представники тропічного та субтропічного латаття. Рослини мають декоративні плаваючі листки та чашечкоподібні або зірчасті квітки, які пла-

вають чи стоять над поверхнею води. Культивари *Nymphaea alba* L. утворюють від 25 до 30 квіток, а *N. tetragona* Georgi — від 20 до 25 квіток упродовж вегетаційного періоду. Цвітуть з червня до вересня, квітнування починається о 8.00 і продовжується до 14.00—18.00. Ці кореневищні латаття можна вирощувати окремо або в композиціях з іншими кореневищними культиварами, контрастними за кольором квіток. Бульбовидне тропічне та субтропічне латаття *N. caerulea* Sav., *N. capensis* Thunb. var. *rosea* (Casp.) Conard, *N. capensis* Thunb. var. *zanzibariensis* (Casp.) Conard, *N. lotus* L., *N. stellata* Willd. var. *rubra* Blume і т. ін. репродукують за вегетаційний період по 20—30 квіток. Цвітуть з червня до серпня у ранкові години — з 8.00 до 14.00, денні — з 11.00 до 17.00, вечірні — з 19.00 до 12.00 наступного дня та нічні — з 21.00 до 14.00 наступного дня. Можна їх вирощувати у водоймах окремо або у композиціях з бульбовидним лататтям, компонуєчи за контрастністю кольорів квіток та годинами цвітіння.

У Ботанічному саду ім. акад. О.В. Фоміна Київського національного університету імені Тараса Шевченка вперше в Україні нами інтродуковано декілька представників роду латаття (13 видів, 5 різновидів та 23 культивара) [3], з яких ми пропонуємо для вирощування в штучних басейнах помірного поясу України 7 культиварів зимостійкого латаття, отриманих Дж. Ботрі Латур Марліаком (J. Bori Latour Marliac), а також 1 вид та 2 різновиди тропічного. Нижче наводимо їх характеристику.

1. *Nymphaea alba* cv. *Attraction* (1912 р.) — рослина з плаваючими цілокраїми округло-овальними листками та червоно-брунатними пелюстками з незначними білими штришками. Діаметр квіток 20 см. Упродовж доби вона відкрита 8—9, закрита 15—16 год. Придатна для вирощування у великих і середніх водоймах.

2. *Nymphaea alba* cv. *Charles de Mervill* (1931 р.) — рослина з плаваючими цілокраїми округло-овальними листками та пурпурово-фіолетовими пелюстками. Діаметр квітки 20 см. Упродовж доби вона відкрита 8—9,

закрита 15—16 год. Придатна для вирощування у великих і середніх водоймах.

3. *Nymphaea alba* cv. Jams Bridon (1900 р.) — з плаваючими цілокраїми округлими листками та пурпурово-фіолетовими пелюстками. Діаметр квітки 15 см. Упродовж доби вона відкрита 8, закрита 16 год. Придатна для вирощування у середніх водоймах.

4. *Nymphaea alba* cv. Laydekeri Rosea (1893 р.) — рослина з плаваючими цілокраїми округло-овальними листками та біло-рожевими пелюстками. Діаметр квітки 20 см. Упродовж доби вона відкрита 9, закрита 15 год. Придатна для вирощування у великих за розмірами водоймах.

5. *Nymphaea alba* cv. Marliacea Chromatella (1886 р.) — рослина з плаваючими округло-овальними цілокраїми листками та канарково-жовтими пелюстками. Діаметр квітки 16—18 см. Упродовж доби вона відкрита 10, закрита 14 год. Придатна для вирощування у малих і середніх водоймах.

6. *Nymphaea tetragona* cv. Aurora (1895 р.) — рослина з плаваючими цілокраїми округло-овальними листками та вохряно-жовто-рожевими пелюстками. Діаметр квітки 10 см. Упродовж доби вона відкрита 7, закрита 17 год. Придатна для вирощування в малих та середніх водоймах.

7. *Nymphaea tetragona* cv. Gonnere (1902 р.) — рослина з плаваючими цілокраїми округлими листками та сніжно-білими пелюстками. Діаметр квітки 10—12 см. Упродовж доби вона відкрита 7—8, закрита 16—17 год. Придатна для вирощування в малих і середніх водоймах.

До тропічних таксонів належать такі:

8. *Nymphaea caerulea* Sav. (вид з Північної та Центральної Африки) — рослина з плаваючими цілокраїми овальними листками та голубими пелюстками. Діаметр квітки 15 см. Упродовж доби вона відкрита 7, закрита 17 год. Придатна для вирощування у середніх і великих водоймах.

9. *Nymphaea capensis* Thunb. Var. Zanzibarensis (Casp.) Conard (різновид з Південної та Південно-Східної Африки) — рос-

лина з плаваючими тупозубчасто-хвилястими округлими листками та фіолетово-синіми пелюстками. Діаметр квітки 18 см. Упродовж доби вона відкрита 8, закрита 16 год. Придатна для вирощування у середніх і великих водоймах.

10. *Nymphaeastellata* Willd. var. rubra Blume (вид з Південної та Південно-Східної Африки, Південної та Південно-Східної Азії) — рослина з плаваючими зубчасто-хвилястими видовжено-округлими листками та темно-малиновими пелюстками. Діаметр квітки 20 см. Упродовж доби вона відкрита 17, закрита 7 год. Придатна для вирощування у великих водоймах.

Крім зазначених вище, ми пропонуємо для культивування такі види: *Nymphaea alba* cv. Rane Gerard, *N. alba* cv. Yellow Sensation, *N. capensis* Thunb. var. *rosea* (Casp.) Conard, *N. x daubeniana* hort. ex O. Tomas, *N. lotus* L., *N. lotus* L. var. *termalis* DC., *N. lotus* L. var. *dentata* Schumb., *N. mexicana* Zucc., *N. odorata* Aiton, *N. odorata* cv. *Sulphurea*, *N. tetragona* cv. *Aurora*, *N. tetragona* cv. *Helvola*, *N. tetragona* cv. *Paul Hariot*, *N. tetragona* cv. *Pygmaea Rubra*.

На основі багаторічного досвіду (1989—2000) вивчення колекції роду латаття ми рекомендуємо для вирощування на півночі України 13 культиварів зимостійкого латаття.

Для розширення асортименту та створення водойми, у якій квітує латаття вранці, вдень, ввечері та вночі, пропонується 4 види, 5 різновидів, 2 культивари тропічного латаття, яке можна вирощувати в штучних водоймах різного типу лише влітку.

Вимоги до створення штучних водойм, їх облаштування та утримання ми наводили вище.

1. Гладкий Н.П. Декоративное цветоводство на приусадебном участке. — Л.: Колос, 1977. — 240 с.
2. Дубина Д.В. Кувшинковые Украины. — Киев: Наук. думка, 1982. — 230 с.
3. Мазур Т.П. Водойма в саду // Квіти України. — 2000. — Лютий. — 54 с.
4. Плотнікова Т.В. Озеленення ставків і водойм // Обмін досвідом по зеленому будівництву. — К.: Держсільгоспвидав УРСР, 1961. — С. 147—158.

Надійшла 14.03.2000

ОПЫТ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ВИДОВ РОДА
NYMPHAEA L. В ИСКУССТВЕННЫХ ВОДОЕМАХ

Т.П. Мазур

Ботанический сад им. акад А.В. Фомина
Киевского национального университета
имени Тараса Шевченко, Украина, Киев

Даны рекомендации по обустройству водоемов, их содержанию, представлены характеристики выращиваемых в них представителей рода *Nymphaea* L.

EXPERIENCE OF THE USE OF GENUS NYMPHAEA L.
SPECIES IN ARTIFICIAL RESERVOIRS

T.P. Mazur

O.V. Fomin Botanical Gardens of Taras Shevchenko
Kyiv National University, Ukraine, Kyiv

This paper deals with advices concerning organization of reservoirs and their content. Characteristics of representatives of genus *Nymphaea* L. cultivated in these reservoirs are presented.

УДК 635.924 (571.513)

ИЗУЧЕНИЕ ДЕКОРАТИВНЫХ ДИКОРАСТУЩИХ МНОГОЛЕТНИКОВ В ХАКАСИИ

М.А. МАРТЫНОВА

Научно-исследовательский институт аграрных проблем Хакасии СО РАСХН
Россия, 662600 Абакан

В Хакасском ботаническом саду в течение 4 лет изучались декоративные дикорастущие растения. Они собраны в виде одноярусных многовидовых групп. В сухостепной подзоне Хакасии *Clausia aprica* (Steph.) Korn-Tr.-s. (Brassicaceae Burnet) рекомендуется использовать для улучшения физиономического облика сложных цветочных групп.

Проблема охраны биоразнообразия растений стоит настолько остро, что ландшафтным архитекторам рекомендуется [1] шире использовать ассортимент дикорастущих растений в зеленом строительстве. В цветочном оформлении территорий населенных пунктов применяют разные типы посадок, в том числе сложные группы и массивы [2]. Их можно рассматривать с точки зрения геоботанической терминологии как растительные группировки, искусственно созданные человеком и содержащие взаимоотношения, взаимовлияния и взаимодействия, которые присущи естественным формам растительности [3]. При создании искусственных растительных группировок необходимо учитывать агроклиматические условия района и индивидуальную физиологическую

пластичность каждого интродуцента, а также анализ результатов экспериментального подхода к их созданию [4]. Ранее выявленный диапазон пластичности уменьшается в направлении ксерофиты — ксеропетрофиты — психропетрофиты — мезопсихрофиты — психрофиты [5].

В Ботаническом саду при Научно-исследовательском институте аграрных проблем Хакасии СО РАСХН с 1991 г. проводится работа по интродукции дикорастущих декоративных растений. Территория Ботанического сада расположена, по ландшафтной классификации типов климата, в сухой степи на каштановых среднемощных средне-суглинистых почвах. Климат характеризуется резкой континентальностью с малоснежной зимой и жарким летом, засушливым в его первой половине. Весна характеризуется сильными иссушающими ветрами. Сред-

© М.А. МАРТЫНОВА, 2000